

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રામબ્રક્ષ ઉર્ફે જલીમ

વિરુદ્ધ

છત્તીસગઢ રાજ્ય

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૬૨/૨૦૧૬)

મે ૧૨, ૨૦૧૬

[જગદીશ સિંહ ખેહર અને સી. નાગપ્પન, જે.જે.)

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ – કલમ ૩૦૨/૩૪ અને કલમ ૨૦૧ – ખૂન – છેલ્લે જોયેલા સિદ્ધાંતના આધારે દોષિત ઠરાવવું – ની ટકાવી રાખવાની – હકીકતો પર, આર ના ખૂનનું કમિશન – સંજોગોવશાત્ પુરાવા અને છેલ્લે જોયેલા સિદ્ધાંત પર આધારિત પ્રોસિક્યુશન કેસ – નીચેની કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૦૨/૩૪ અને કલમ ૨૦૧ હેઠળ આરોપી નંબર ૨ ને દોષિત ઠરાવવો અને સજા – અપીલ પર,

ઠરાવ્યું:મૃતકને છેલ્લે આરોપીઓની સાથે તે દુઃખદ દિવસે જીવિત જોવામાં આવ્યો હતો અને સાત દિવસ પછી મૃતકના હોવાનું કહેવાતા હાડકાં અને કપડાં જોવા મળ્યા હતા અને ત્યારબાદ તે ખેતરમાંથી જમ કરવામાં આવ્યા હતા – જમી અથવા રિકવરી આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈપણ માહિતી અનુસાર કરવામાં આવી ન હતી – નીચેની અદાલતોએ છેલ્લે જોયેલા પુરાવાના આધારે આરોપી નંબર ૨ ને દોષિત ઠેરવ્યો હતો, જેની ચોકસાઈ શંકાસ્પદ છે – વધુમાં, ફરિયાદીપક્ષ આરનું મૃત્યુ હત્યાથી થયું હતું કે અન્ય કોઈ કારણસર તે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો – મૃતકની પત્નીની જુબાનીમાં સુધારો થયો હતો – ફરિયાદ નોંધવામાં અને કેસ દાખલ કરવામાં થયેલા અતિશય વિલંબ માટે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા કોઈ ખુલાસો આપવામાં આવ્યો ન હતો – ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા સ્વતંત્ર સાક્ષીઓએ કેસને સમર્થન આપ્યું ન હતું – આમ, આરોપી નંબર ૨ ની સજા ટકાવી શકાય તેવી નથી અને તેને રદ કરવામાં આવે છે – પુરાવા.

પુરાવા – છેલ્લે જોયેલ સિદ્ધાંત – ના આધારે દોષ – ક્યારે – રાખવામાં આવ્યા:છેલ્લે જોયેલ સિદ્ધાંત ત્યારે અમલમાં આવે છે જ્યારે આરોપી અને મૃતકને છેલ્લે જીવંત જોવામાં આવ્યા હતા તે સમય અને જ્યારે મૃતક મૃત હાલતમાં મળી આવ્યો હતો તે સમય વચ્ચેનો સમયગાળો એટલો ઓછો હોય છે કે આરોપી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ ગુનાનો ગુનેગાર હોવાની શક્યતા અશક્ય બની જાય

છે- દોષિત ઠેરવવા માટે, છેલ્લે સાથે જોવામાં આવ્યું હોય તેટલું પૂરતું નથી અને આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે સરકારી વકીલે સંજોગોની સાંકળ પૂર્ણ કરવી પડે છે.

અપીલને મંજૂરી આપતાં, કોર્ટે કહ્યું:

હેલ્ડ ૧.૧ કાર્યવાહીનો કેસ માત્ર પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે.સેશન્સ જજ તેમજ હાઈકોર્ટે મુખ્યત્વે મૃતક ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ની પત્નીના પુરાવા પર આધાર રાખીને અપીલકર્તાને આરોપોમાં દોષિત ઠેરવ્યા હતા.ફરીયાદમાં તેમજ પોલીસ સમક્ષના નિવેદનમાં ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ એ જણાવ્યું નથી કે તે ઘટનાની સાક્ષી હતી, જે દરમિયાન બંને આરોપીઓએ તેના પતિ પર લાઠી અને દંડા વડે હુમલો કર્યો હતો.કોર્ટ સમક્ષની તેની જુબાનીમાં જ તેણે આ ઘટનાને જોયાનો દાવો કર્યો હતો.હાઈકોર્ટે તેમની જુબાનીના સુધારેલા ભાગને યોગ્ય રીતે અવગણ્યો અને તેના પર કોઈ આધાર રાખ્યો નહીં.

૧.૨ આરના હોવાનું કહેવાતા હાડકાં, વસ્તુઓ, કપડાં અને પગરખાં ૧૫/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ મળી આવ્યા હતા.ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ દ્વારા આપવામાં આવેલ મોર્ગીની નોંધ કરવામાં આવી હતી અને ૧૫/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. ફરીયાદ નોંધવામાં અને કેસ

નોંધવામાં થયેલા અતિશય વિલંબ માટે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા કોઈ સ્પષ્ટતા આપવામાં આવી નથી. ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા સ્વતંત્ર સાક્ષીઓએ કેસને સમર્થન આપ્યું ન હતું. પ્રોસિક્યુશન દ્વારા રજૂ કરાયેલા છેલ્લા જોયેલા સિદ્ધાંત મુજબ મૃતકને છેલ્લે ૦૭/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ અપીલકર્તાની સાથે જીવંત જોવામાં આવ્યો હતો અને સાત દિવસ પછી મૃતકના કથિત હાડકાં અને કપડાં ધ્યાનમાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ ખેતરમાંથી જમ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈપણ માહિતી અનુસાર જમ કરવામાં આવ્યા ન હતા અથવા પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા ન હતા.

૧.૩ તપાસ અધિકારીએ ખેતરમાંથી હાડકાં જમ કરીને તેને પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલી આપ્યાં હતાં.તેના અહેવાલમાં ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ એ હાડપિંજર બનાવતા હાડકાંનો હિસાબ આપ્યો હતો. ત્યારબાદ તેઓને મેડિકલ કોલેજ મોકલવામાં આવ્યા હતા અને ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ ડોક્ટરે તેમની તપાસ કરી અને અભિપ્રાય આપ્યો કે હાડકાં માનવ મૂળના છે અને તેઓ ૨૫ થી ૪૦ વર્ષની વયના પુરુષોના છે અને કોઈપણ હાડકામાં ઇજાના કોઈ નિશાન નથી અને મૃત્યુનું કારણ કહી શકાય તેમ નથી અને મૃત્યુ પરીક્ષાની તારીખ પહેલાં છ મહિનાની અંદર થયું હોઈ શકે છે.તપાસ અધિકારીએ એ સાબિત કરવા માટે કે જમ કરાયેલું હાડપિંજર આર. નું છે, હાડકાંનું ડી.એન.એ. વિશ્લેષણ કરવાનો

કોઈ પ્રયાસ કર્યો ન હતો. સરકારી વકીલ આર. ગું મૃત્યુ હત્યાથી થયું છે કે અન્ય કોઈ રીતે થયું છે તે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

૧.૪ આરોપીને માત્ર એ આધાર પર દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં કે આરોપીને છેલ્લે મૃતક સાથે જોવામાં આવ્યો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દોષિત ઠરાવવું એ છેલ્લે સાથે જોવામાં આવેલી પરિસ્થિતિ પર આધારિત ન હોઈ શકે. સામાન્ય રીતે, છેલ્લે જોયેલ સિદ્ધાંત અમલમાં આવે છે, જ્યાં આરોપી અને મૃતકને છેલ્લે જીવંત જોવામાં આવ્યા હતા અને જ્યારે મૃતક મૃત હાલતમાં મળી આવ્યો હતો, તે સમય વચ્ચેનો તફાવત એટલો ઓછો હોય છે કે આરોપી સિવાયની અન્ય કોઈ વ્યક્તિ ગુનાનો ગુનેગાર હોવાની શક્યતા અશક્ય બની જાય છે. દોષિત ઠેરવવા માટે, છેલ્લે સાથે જોવામાં આવ્યું હોય તેટલું પૂરતું નથી અને આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે સરકારી વકીલે સંજોગોની સાંકળ પૂર્ણ કરવી પડશે.

૧.૫ સેશન્સ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટે અપીલકર્તા આરોપી નંબર ૨ને છેલ્લે જોયેલા પુરાવાના આધારે દોષિત ઠેરવ્યો હતો, જેની ચોકસાઈ પણ શંકાસ્પદ છે. ઉચ્ચ અદાલત ઉપરોક્ત હકીકતની પ્રશંસા કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી અને સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા દોષિત ઠરાવના ચુકાદાને સમર્થન આપવામાં ભૂલ કરી હતી. અપીલકર્તાની સજા અને દોષને ટકાવી શકાય નહીં અને તેને બાજુ પર મૂકવામાં આવે છે.

કૃષ્ણાન વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય (૨૦૧૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૭૯:૨૦૧૪ (૯)
એસસીઆર ૩૪૦ – સંદર્ભિત.

કેસ લો સંદર્ભ

૨૦૧૪ (૯) એસસીઆર ૩૪૦ એ પેરા ૧૧ નો સંદર્ભ આપ્યો.

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:ફરિયાદ નંબર ૪૬૨/૨૦૧૬
ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪ ૭૦/૨૦૦૧ માં બિલાસપુર ખાતે છત્તીસગઢ હાઈકોર્ટના
તા. ૨૫.૦૭.૨૦૧૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી
વિક્રાંતસિંહ બૈસ, યોગેશ તિવારી, એડવોકેટ.અપીલકર્તા માટે.

સી. ડી. સિંઘ, કુ. સાક્ષી કક્કર, સંદીપન પાઠક, એડવોકેટ.પ્રતિવાદી માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

સી નાગાપ્પન, ન્યાયમૂર્તિ ૧.મંજૂરી આપવામાં આવી છે.આ અપીલ ક્રિમિનલ
અપીલ નંબર ૪૭૦/૨૦૦૧માં બિલાસપુરમાં છત્તીસગઢ હાઈકોર્ટના
૨૫/૦૭/૨૦૧૪ના ચુકાદા સામે કરવામાં આવી છે.

૨. અપીલકર્તા રામબ્રક્ષ @ જલીમને અધિક સેશન્સ જજ, સુરજપુરની ફાઇલ પર સેશન્સ ટ્રાયલ નંબર ૧૩૩/૧૯૯૩માં કેસમાં આરોપી નંબર ૨ અને બેચન રામને આરોપી નંબર ૧ તરીકે આરોપી બનાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમની સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ સાથે ૩૪ અને કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુનાઓ માટે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી નંબર ૧ બેચન રામને નિર્દોષ જાહેર કર્યો અને તે જ સમયે આરોપી નંબર ૨ રામબ્રક્ષને દોષિત ઠેરવીને આઈપીસી કલમ ૩૦૨ હેઠળ ગુના માટે આજીવન કેદ અને રૂપિયા ૫૦૦નો દંડ અને ડિફોલ્ટમાં પાંચ મહિનાની સખત કેદની સજા અને આઈપીસી કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુના માટે રૂપિયા ૧.૦૦નો દંડ અને ડિફોલ્ટમાં એક મહિનાની સખત કેદની સજા અને બંને સજા એક સાથે ચલાવવાનો આદેશ આપ્યો. આરોપી નંબર ૨ રામબ્રક્ષની સજાથી દુઃખી થઈને તેણે ફોજદારી અપીલ કરી હતી અને હાઈકોર્ટે તેને ફગાવી દીધી હતી. ઉક્ત ચુકાદાને પડકારતી આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૩. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે:૦૭/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ અપીલકર્તા અહીં/આરોપી નંબર ૨ રામબ્રક્ષ બપોરે ૧૨ વાગ્યે મૃતક રામસેવકના ઘરે ગયો અને તેને તેની સાથે અંબિકાપુર જવા માટે કહ્યું. રામસેવકે એમ કહીને ના પાડી દીધી કે તેની પાસે પૈસા નથી અને આરોપી નંબર ૨ એ ખાતરી આપી કે

તેની પાસે પૈસા છે અને તે રાત્રે આવશે અને તેઓ વહેલી સવારે પહેલી બસમાં અંબિકાપુર જશે. ત્યારબાદ તે આરોપી નંબર ૧ સાથે રાત્રે ૧૧ વાગ્યે રામસેવકના ઘરે આવ્યો અને તેને કહ્યું કે તેઓ ચોક્કી તરફ આગળ વધશે જ્યાંથી તેઓ અંબિકાપુર જતી બસમાં ચઢશે. રામસેવક આરોપી સાથે ગયો અને પછી ઘરે પરત ફર્યો ન હતો. ૧૪/૧૦/૧૯૯૨ ના રોજ રામસેવકના પુત્ર રાજેશે તેની માતા પ્રોસિક્યુશન વિટનેસ ૩ દાસમતીયા બાઈને તેના પિતા વિશે પૂછપરછ કરી અને તેણીએ તેને કહ્યું કે તેના પિતા ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી સાથે અંબિકાપુર ગયા હતા અને પછી રાજેશે તેને જણાવ્યું કે તે કમલેશ અને પ્રોસિક્યુશન વિટનેસ ૫ બંશીધર સાથે તેમના ખેતરમાં ગયા હતા અને તેણે ખેતરમાં તેના પિતાના કપડાં, ગમચા અને પગરખાં જોયા હતા. ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ દાસમતીયા બાઈ તેના પુત્ર સાથે તે સ્થળે ગયા અને તેમના પતિની વસ્તુઓ મળી આવી અને એક જગ્યાએ નજીક ઉડતા પક્ષીઓને જોતાં તેઓ ત્યાં ગયા અને તેમને તેમના પતિના હાડપિંજરના અવશેષો મળ્યા. તે ચાંદની પોલીસ સ્ટેશન ગઈ અને આંક. પી૨ મોર્ગમાં દાખલ કર્યું અને પોલીસે આંક. પી૧ દ્વારા મોર્ગ રેકૉર્ડ કર્યું. તપાસ અધિકારીએ ઘટના સ્થળની મુલાકાત લીધી અને આંક. પી૫ અહેવાલ મુજબ આંક. પી૪ના આધારે હાડકાંના વિખેરાયેલા અવશેષોની તપાસ કરી. તેણે ઘટનાસ્થળેથી એક વાંસની લાકડી આંક. પી૬ મુજબ, પગરખાંની જોડી આંક. પી૭ મુજબ, ટુવાલ, પેન્ટ, શર્ટ, બંજન અને અન્ડરવેર આંક. પી૮ મુજબ, લોહીથી ખરડાયેલી અને સાદી માટી આંક. પી૯ મુજબ, ઘટનાસ્થળેથી મળેલા

વાળ આંક. પી૧૦ મુજબ જમ કર્યા હતા. આંક. પી૧૩ મુજબ માનવ હાડકાં એટલે કે ખોપરી, જડબું, પગ અને પાંસળીઓ ઘટના સ્થળેથી જમ કરવામાં આવી હતી. તેણે મૃતદેહના હાડકાંને પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલ્યા હતા અને ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ ડૉક્ટર અરવિંદ ભટ્ટને તપાસ કરતાં નીચે મુજબ જાણવા મળ્યું હતું:

“૧૩ દાંત સાથે એક ખોપરીનું હાડકું.

૨ હ્યુમરસ હાડકાં

૧ કરોડરજ્જુ ત્રણ ટુકડાઓમાં તૂટી જાય છે, જેમાં દરેક એકબીજા સાથે જોડાયેલ હોય છે અને ડાબી જાંઘ પેલ્વિસ સાથે જોડાયેલી હોય છે (કરોડરજ્જુ, સેકમ, ૫ લમ્બર કરોડરજ્જુ, ૧૨ થોરાસિક કરોડરજ્જુની વિગત).

એક જડબા સાથે ૭ દાંત જોડાયેલા છે

બે તૂટેલા ખભાના હાડકાં

નવ પાંસળી

બે તૂટેલા લાંબા હાડકાં (એક ટિબિયાનું અનુકરણ કરે છે અને એક ફેમરનું અનુકરણ કરે છે)

એક રેડિયો અલ્ના હાડકાં

એક તૂટેલી અલ્ના

૩ કરોડરજ્જુ

ર અલગ થયેલો દાંત

જ તૂટેલા હાડકાના ટુકડા.”

ત્યારબાદ, દેહાતી નલિશી નોંધવામાં આવ્યા હતા અને એફ.આઈ.આર. આંક. પી૧૮ દ્વારા નોંધવામાં આવી હતી.સ્પોટ નકશો આંક. પી૧૯ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.હાડકાં મેડિકલ કોલેજ, રાયપુર મોકલવામાં આવ્યાં હતાં અને ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૧૦ ડૉક્ટર સપન કુમાર દાસે આંકપી૨૩ દ્વારા હાડકાંની તપાસ કરી અને નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો:

(એ) આ હાડકાં માનવ મૂળનાં છે

(બી) લિંગ – પુરુષ

(સી) ઉંમર – ૨૫ થી ૪૦ વર્ષની વચ્ચે

(ડી) કોઈપણ હાડકામાં ઈજાના કોઈ ચિહ્નો હાજર નથી.

(ઈ) મૃત્યુનું કારણ કહી શકાય નહીં.

(એફ) મૃત્યુ પછીનો સમય – પરીક્ષાની તારીખથી ૬ મહિનાની અંદર.

જ. તપાસ દરમિયાન આરોપી નંબર ૧ બેચન રામને પકડવામાં આવ્યો હતો અને તેણે ખુલાસો નિવેદન આપ્યું હતું, જેના કારણે આંક. પી૧૧, પી૧૬ અને પી૧૭ મુજબ બંજન અને ટુવાલની રિકવરી થઈ હતી.આરોપી નંબર ૨ની ધરપકડ

કરવામાં આવી હતી અને તેણે ખુલાસો નિવેદન આપ્યું હતું, જેના કારણે આંક. પી૧૨, પી૧૪ અને પી૧૫ દ્વારા લાકડી અને કપડાંની રિકવરી થઈ હતી. જમ કરાયેલી વસ્તુઓ આંક. પી૧૯ દ્વારા રાસાયણિક પરીક્ષણ માટે મોકલવામાં આવી હતી. તપાસ પૂર્ણ થતાં બંને આરોપીઓ વિરુદ્ધ આરોપનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

૫. આ કેસમાં સરકારી વકીલે દસ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી અને આરોપીઓની સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. કોઈ બચાવ સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી નંબર ૧ને નિર્દોષ જાહેર કર્યો અને આરોપી નંબર ૨ને ઉપર જણાવ્યા મુજબ દોષિત ઠેરવી સજા સંભળાવી. તેમની દ્વારા પસંદ કરાયેલી અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને તે જ આરોપી નંબર ૨ દ્વારા દુઃખી થઈને વર્તમાન અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૬. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે મૃતક રામસેવકને છેલ્લે ૦૭/૧૦/૧૯૯૨ ના રોજ અપીલકર્તાની સાથે જીવંત જોવામાં આવ્યો હતો અને ૧૪/૧૦/૧૯૯૨ ના રોજ ખેતરમાં હાડકાં જોવા મળ્યા હતા અને જમ કરવામાં આવ્યા હતા, એટલે કે છેલ્લે જોયાના સિદ્ધાંતના ૭ દિવસ પછી અને તેમાં લાંબો સમયગાળો છે અને અન્ય કોઈ

પુરાવાના અભાવમાં, માત્ર છેલ્લે જોયાના સિદ્ધાંતના આધારે અપીલકર્તાની સજા કાયદાકીય રીતે ટકી શકે તેમ નથી. તેમનું વધુમાં કહેવું છે કે સરકારી વકીલે રામસેવકની હત્યા પણ સાબિત કરી નથી અને સરકારી વકીલ દ્વારા એવા કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી કે જે દર્શાવે કે મળી આવેલા હાડકાં મૃત રામસેવકના હતા અને તબીબી પુરાવા કોઈપણ રીતે સરકારી વકીલના કેસને આગળ વધારતા નથી. છેલ્લે, એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં ૭ દિવસનો અતિશય વિલંબ થયો હતો અને ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ દાસમતીયા બાઈએ કોર્ટ સમક્ષ તેમની જુબાનીમાં ભૌતિક સુધારાઓ કર્યા હતા અને જુબાની પર આધાર રાખી શકાય નહીં. તેના વિરોધમાં પ્રતિવાદી રાજ્ય તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નંબર ૩ દાસમતીયા બાઈના પુરાવા દ્વારા સરકારી વકીલે એ વાત સાબિત કરી છે કે તેમના પતિ રામસેવકને અપીલકર્તા દ્વારા ઘરમાંથી લઈ જવામાં આવ્યા હતા અને જ્યારે અપીલકર્તા તરફથી એ વાતની કોઈ સ્પષ્ટતા કરવામાં ન આવી કે તેઓ ક્યારે કંપની છોડીને ગયા હતા, ત્યારે નીચેની અદાલતોએ યોગ્ય રીતે અપીલકર્તાને હત્યાના ગુનામાં દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને ચુકાદામાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૭. ફરિયાદપક્ષનો કેસ માત્ર સંજોગોજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે. સેશન્સ જજ તેમજ હાઈકોર્ટે મુખ્યત્વે મૃતક ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ દાસમતીયા બાઈની

પત્નીના પુરાવા પર આધાર રાખીને અપીલકર્તાને આરોપોમાં દોષિત ઠેરવ્યા હતા. ફરિયાદમાં તેમજ તપાસ દરમિયાન પોલીસને આપેલા નિવેદનમાં ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ દાસમતીયા બાઈએ જણાવ્યું હતું કે ૦૭/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ બપોરે લગભગ ૧૨ વાગ્યે આરોપી નંબર ૨ તેમના ઘરે આવ્યો હતો અને તેના પતિ રામસેવકને તેની સાથે અંબિકાપુર આવવાનું કહ્યું હતું અને રાત્રે પૈસા લઈને પાછો આવશે અને તેઓ વહેલી સવારની બસમાં અંબિકાપુર જવા નીકળી જશે એમ કહીને તે ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો હતો. તેમની વધુ જુબાની છે કે બંને આરોપીઓ રાત્રે લગભગ ૧૦ વાગ્યે તેમના ઘરે આવ્યા હતા અને રાત્રે ૧૧ વાગ્યે તેમના પતિ રામસેવકને અંબિકાપુર લઈ ગયા હતા અને તે પછી તેમના પતિ રામસેવક ક્યારેય ઘરે પરત ફર્યા નહોતા. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે, ૧૪/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ તેમના પુત્ર રાજેશે તેમના પિતાના ઠેકાણા વિશે પૂછપરછ કરી હતી અને તેમને જણાવ્યું હતું કે તેઓ કમલેશના ખેતરમાં ગયા હતા, જ્યાં તેમણે તેમના પિતાના ગાંઠિયા, શર્ટ, પેન્ટ અને પગરખાં જોયા હતા. ત્યારબાદ, તે તેની સાથે ગઈ અને તેના પતિની વસ્તુઓ ખેતરમાં ફાટેલી હાલતમાં પડેલી જોઈ અને તે સ્થળની નજીક પક્ષીઓ ઉડતા જોઈને તે ગઈ અને મૃતદેહના હાડકાં પથરાયેલાં પડેલાં જોયાં અને તેણે ઓળખી કાઢ્યું કે તે તેના પતિના જ છે અને પોલીસ સ્ટેશન જઈને ફરિયાદ નોંધાવી. જ્યારે તેણીએ કોર્ટ સમક્ષ ટ્રાયલમાં પ્રોસિક્યુશન વિટનેસ નં.૩ તરીકે ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી આપી, ત્યારે તેણીએ ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી આપી કે આરોપી રાત્રે તેમના

ઘરે આવ્યો અને તેના પતિને અંબિકાપુર લઈ ગયો અને તેઓ ગયા પછી તેણીએ તેના પતિની ચીસો સાંભળી અને તે સ્થળ પર દોડી ગઈ અને અપીલકર્તા/આરોપી નંબર ૨ રામદ્રક્ષ અને આરોપી નંબર ૧ બેચન રામ તેના પતિ રામસેવકને લાઠી અને ડંડાથી માર મારતા જોયા અને જ્યારે તેણીએ દખલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે તેને દૂર ધકેલી દેવામાં આવી અને સવારે પોલીસ ચોકી પર જતી વખતે તેણીએ તેના પતિ રામસેવકને ખેતરમાં મૃત હાલતમાં જોયો અને તેણીએ ચાંદની પોલીસ સ્ટેશનમાં મુનશીને જાણ કરી અને જ્યારે તેને બોલાવવામાં આવ્યો ત્યારે તેને પછીથી આવવાનું કહેવામાં આવ્યું અને ત્યારબાદ તેણીએ ૭ દિવસ રાહ જોઈ અને પછી ફરીથી પોલીસ સ્ટેશનમાં જઈને ફરિયાદ નોંધાવી. પહેલાંથી જ જણાવ્યા મુજબ ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ દાસમતીયા બાઈએ તેમની ફરિયાદમાં તેમજ પોલીસ સમક્ષના તેમના નિવેદનમાં જણાવ્યું નથી કે તેમણે આ ઘટનાને જોઈ હતી, જેમાં બંને આરોપીઓએ તેમના પતિ પર લાઠી અને ડંડા વડે હુમલો કર્યો હતો. અદાલત સમક્ષની તેની જુબાનીમાં જ તેણે આ ઘટનાને જોયાનો દાવો કર્યો હતો. હાઈકોર્ટે તેમની જુબાનીના સુધારેલા ભાગને યોગ્ય રીતે અવગણ્યો છે અને તેના પર કોઈ આધાર રાખ્યો નથી.

૮. રામસેવકના હોવાનું કહેવાતા હાડકાં, વસ્તુઓ, કપડાં અને પગરખાં ૧૫/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ મળી આવ્યા હતા. દાસમતીયા બાઈ દ્વારા આપવામાં

આવેલ આંકપીર મોર્ગ નોંધવામાં આવ્યો હતો અને એફ.આઈ.આર. ૧૫/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ નોંધવામાં આવી હતી. ફરિયાદ નોંધવામાં અને કેસ નોંધવામાં થયેલા અતિશય વિલંબ માટે વિદ્વાન સરકારી વકીલશ્રી દ્વારા કોઈ સ્પષ્ટતા આપવામાં આવી નથી. સરકારી વકીલશ્રી દ્વારા તપાસ કરાયેલા સ્વતંત્ર સાક્ષીઓએ આ કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. સરકારી વકીલશ્રી દ્વારા રજૂ કરાયેલા, છેલ્લા જોયેલા સિદ્ધાંત મુજબ મૃતક રામસેવકને છેલ્લે ૦૭/૧૦/૧૯૯૨ના રોજ અપીલકર્તાની સાથે જીવંત જોવામાં આવ્યો હતો અને ૭ દિવસ પછી રામસેવકના હોવાનું કહેવાતા હાડકાં અને કપડાં ધ્યાનમાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ ખેતરમાંથી જમ કરવામાં આવ્યા હતા.આ તબક્કે એ વાતનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈ પણ માહિતીના આધારે તેઓને પકડવામાં કે બચાવવામાં આવ્યા ન હતા.

૯. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલનો એવો દાવો કે સરકારી વકીલે રામસેવકના મૃત્યુને પણ સાબિત કર્યું નથી, તેને નકારી શકાય નહીં. તપાસ અધિકારીએ આંક પી૧૩ દ્વારા મેદાનમાંથી હાડકાં જમ કર્યા અને તેમને પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલ્યા. ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી નં.૬ ડૉક્ટર અરવિંદ ભટ્ટે તેમના અહેવાલ આંક પી૧૦માં હાડપિંજર બનાવતા હાડકાંનો હિસાબ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ તેમને મેડિકલ કોલેજ, રાયપુર મોકલવામાં આવ્યા હતા અને ફરીયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ ડૉક્ટર સપન કુમાર દાસે તેમની તપાસ કરી અને આંક પી૨૩ અભિપ્રાય આપ્યો

હતો કે હાડકાં માનવ મૂળના છે અને તે ૨૫ થી ૪૦ વર્ષની વયના પુરુષના છે અને કોઈપણ હાડકામાં ઇજાના કોઈ નિશાન નથી અને મૃત્યુનું કારણ કહી શકાય તેમ નથી અને મૃત્યુ પરીક્ષાની તારીખના ૬ મહિના પહેલાં થયું હોઈ શકે છે. તપાસ અધિકારીએ એ સાબિત કરવા માટે કે કબજે કરાયેલું હાડપિંજર રામસેવકનું હતું, હાડકાંનું ડી.એન.એ. વિશ્લેષણ કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કર્યો ન હતો. ટૂંકમાં, ફરિયાદી પક્ષ રામસેવકની હત્યા સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે, પછી ભલે તે હત્યા હોય કે અન્યથા.

૧૦. એ સામાન્ય કાયદો છે કે આરોપીને માત્ર એ આધાર પર દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં કે આરોપીને છેલ્લે મૃતક સાથે જોવામાં આવ્યો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દોષિત ઠરાવવું એ છેલ્લે સાથે જોવામાં આવેલી પરિસ્થિતિ પર આધારિત ન હોઈ શકે. સામાન્ય રીતે, છેલ્લે જોયેલ સિદ્ધાંત અમલમાં આવે છે, જ્યાં આરોપી અને મૃતકને છેલ્લે જીવંત જોવામાં આવ્યા હતા અને જ્યારે મૃતક મૃત હાલતમાં મળી આવ્યો હતો, તે સમય વચ્ચેનો સમયગાળો એટલો ઓછો હોય છે કે આરોપી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ ગુનાનો ગુનેગાર હોવાની શક્યતા અશક્ય બની જાય છે. દોષિત ઠેરવવા માટે, છેલ્લે સાથે જોવામાં આવ્યું હોય તેટલું પૂરતું નહીં હોય અને ફરિયાદીએ આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે સંજોગોની સાંકળ પૂર્ણ કરવી પડશે.

૧૧. આવી જ એક હકીકતની પરિસ્થિતિમાં આ અદાલતે કૃષ્ણન વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય (૨૦૧૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૭૯ના કેસમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

“૨૧. દોષી ઠેરવવું માત્ર મૃતક સાથે છેલ્લે જોવામાં આવેલી પરિસ્થિતિ પર આધારિત ન હોઈ શકે. અર્જુન મારિક વિ. બિહાર રાજ્ય (૧૯૯૪) સપોર્ટ (૨) એસસીસી ૩૭૨)ના કેસમાં –

"૩૧.આમ, અપીલકર્તા ૧૯-૭-૧૯૮૫ની સાંજે સીતારામ પાસે ગયા હતા અને રાત્રે મૃત સીતારામના ઘરે રોકાયા હતા તે પુરાવા ખૂબ જ ડામાડોળ અને અનિર્ણિત છે. જો એવું સ્વીકારવામાં આવે કે તેઓ ત્યાં હતાં, તો પણ તે વધુમાં વધુ અપીલકર્તાઓને મૃતક સાથે છેલ્લે જોવામાં આવ્યા હોવાના પુરાવા સમાન હશે.પરંતુ એ સ્થાયી કાયદો છે કે છેલ્લી વખત જોવામાં આવેલી પરિસ્થિતિ, આરોપીના ગુનાની પૂર્વધારણા સાથે સુસંગત હોવાની શોધને નોંધવા માટે સંજોગોની સાંકળને પૂર્ણ કરશે નહીં અને તેથી, તે આધાર પર એકલા દોષિત ઠેરવી શકાશે નહીં.

૨૨. બોધરાજ વિ. જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય (૨૦૦૨) ૮
એસ.સી.સી. ૪૫) માં આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે:

"૩૧. છેલ્લે જોયેલ સિદ્ધાંત ત્યારે અમલમાં આવે છે જ્યારે આરોપી
અને મૃતકને છેલ્લે જીવંત જોવામાં આવ્યા હતા તે સમય અને જ્યારે
મૃતક મૃત હાલતમાં મળી આવ્યો હતો તે સમય વચ્ચેનો
સમયગાળો એટલો ઓછો હોય છે કે આરોપી સિવાયની અન્ય કોઈ
વ્યક્તિ ગુનાની સર્જક હોવાની શક્યતા અશક્ય બની જાય છે.

જે કેસોમાં અન્ય કોઈ 'સકારાત્મક પુરાવા' ન હોય ત્યાં દોષિત ઠેરવવાનો નિષ્કર્ષ
પર આવવું જોખમી હશે. આ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે કે આરોપી અને મૃતકને
છેલ્લે સાથે જોવામાં આવ્યા હતા.

૨૩. એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં છ દિવસનો અગમ્ય વિલંબ થયો
છે. સરકારી પક્ષની વાત મુજબ મૃતક મણિકંદનને છેલ્લે ૪-૪-
૨૦૦૪ના રોજ વડકુમેલુર ગામમાં પંગુની ઉથિરમ તહેવાર
દરમિયાન મરિયમ્મન મંદિરમાં જોવામાં આવ્યો હતો. સાત
દિવસથી વધુ સમય પછી ફાયર સર્વિસના કર્મચારીઓ દ્વારા
મૃતકના મૃતદેહને બોરવેલમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યો હતો.

રેકૉર્ડ પર અન્ય કોઈ સકારાત્મક સામગ્રી નથી જે દર્શાવે છે કે મૃતકને છેલ્લે આરોપી સાથે જોવામાં આવ્યો હતો અને સાત દિવસના સમયગાળા દરમિયાન મૃતકના સંપર્કમાં કોઈ નહોતું.

૨૪. જસવંત ગીર વિ. પંજાબ રાજ્ય (૨૦૦૫) ૧૨ એસ.સી.સી. ૪૩૮) માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે સંજોગોવશાત્ પુરાવાની સાંકળમાં અન્ય કોઈ કડીની ગેરહાજરીમાં, અપીલકર્તાને "છેલ્લે સાથે જોવામાં આવ્યા" ના આધારે દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં, પછી ભલે આ સંદર્ભમાં ફરીયાદપક્ષના સાક્ષીનું સંસ્કરણ માનવામાં આવે.

૧૨. ઉપર નોંધ્યા મુજબ વર્તમાન કેસમાં સેશન્સ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટે અપીલકર્તા/આરોપી નંબર ૨ને છેલ્લે જોયેલા પુરાવાના આધારે દોષિત ઠેરવ્યા હતા, જેની ચોકસાઈ પણ શંકાસ્પદ છે. ઉચ્ચ ન્યાયાલય ઉપરોક્ત હકીકતની પ્રશંસા કરવામાં નિષ્ફળ ગયું અને સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા દોષિત ઠરાવના ચુકાદાને સમર્થન આપવામાં ભૂલ કરી હતી. અમે સંતુષ્ટ છીએ કે અપીલકર્તાની સજા કાયદામાં ટકી શકે તેમ નથી અને તેને રદ કરી શકાય છે.

૧૩. અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને અપીલકર્તા પર લાદવામાં આવેલ દોષિત ઠરાવ અને સજાના વિવાદિત ચુકાદાને રદ કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તાને તાત્કાલિક મુક્ત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે જો અન્ય કોઈ કેસમાં જરૂર ન હોય તો.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

નિધિ જૈન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.